

e<n> hun loc *triat*», Reixac (Q., 44.1, matís aclarit per l'original fr.: «en una gaste lande»). Els editors moderns sovint no entenen aquest ús, i hi posen gloses amb definicions errònies o desviades, com en els passatges de Muntaner i altres dels *NCl.*: en Arnau de Vilanova-BgSarriera (*Reg. de Sanitat*, a. 1306, *triada* ha de ser això, puix que tradueix «distràhitur» de l'original llatí (II, 212.18, vagament glossat «tirada, tramesa» pels erudits publicadors (?)).

I l'adverbi *triadament* 'en lloc apartat' o 'separadament': «Aqueyl bon almugàver de Tàrrega que era mort, del qual lur pesà molt; mas no li pudien ajudar, tant era la gran multitut dels cava<l>lers qui eren per tota la terra, e aqueyl era en una plassa, *triadament*, que no l pogren socórrer», Desclot (§ 102, *NCl.* III, 142.20); «lliurats vint-e-set cavalls a En Domingo de la Figuera, los mellors, *triadament*, que nós hajam», Muntaner (Casac. II, 65.26, § 89).

És des d'aquest significat que es va arribar a l'acc. vulgata i moderna d'«escollir». El trànsit es féu a través dels casos on la separació consistia en un destriament o discerniment, com els que ja hem vist en els poetes del moment arcaic. I com també es veu sovint en els prosistes: «Senyor meu, dónem discreció, per la qual sàpia elegir e *triar* lo bé del mal», BOliver (*Excitatori*, 198); la idea del destriament hi és encara en una frase paral·lela com: «si --- elegs vida contemplativa, elig e *tria* aquell orde qui sia pus luny de la via mijana», Llull (*Do. Pu.*, Gill, p. 240); o en el *Genitil* de Llull (299, 300), on es tracta de discernir o escollir entre tres.

Altrament també apareix des d'antic, ben caracteritzat i inequívoc el matís de selecció, d'escolliment o elecció. Ja en la Tarifa dels corredors de Bna., de 1271, es prohibeix, referint-se a la cassanella tanínica, «la *gala* no s *deja triar*» (*EntreDL* I, 155.39); «quí vena peix menut dins la ciutat, no gos *triar* ne fer *triar* del cove o paner que haurà per vendra, sardina ne saytò, gros ne menut; ans --- haja a vendre tot mesclat, gros ab menut», ban barceloní, plec de 1365-72 de l'Arx. Municipal de Barcelona, 7.

Per aquí, ja ens encaminem al matís, avui predominant en francès, de 'separar seleccionant dins cert nombre d'objectes de gènere igual' (preferentment fruits): «la hu té mil pomes --- neletades [de qualitat mediocre, descuidada]; l'altre --- si hi ha cuc, --- *triales* e diu: —Açò se salvarà --- les podrides les haur<i>an consumides e podrides ---», StVicençF (*Serm.* III, 59.20). Els textos referents al comestible i al menjar, es presten a l'aparició dels matisos, més moderns, de selecció i escolliment; així els llibres culinàries com el de *St. Soví* tenen bastants exemples d'aquest, però encara sovint en combinació amb la idea de 'separar': «sí vols fer albergínies ab let de amelles, fé-les perbulir ab sal e aygua, e quant auran ---, trau-les d'aquí, e aquelles que trobaràs que no són bé perbulides, *triales*-ne; e aquelles que seran ben cuytes, prem-les ---» (*NCl.* cxv, 166.3f.).

Amb el sentit clar d'elecció o escolliment, val a dir que també abunda en tota la literatura medieval:

«quant totes aquestes gens foren justades al port de Tortosa, el rey ne *trià* 15 milia, dels melors que él poc saber», Desclot (§ 79, *NCl.* III, 65.1). «Beneescham Déu com nos à *triades* a ésser serves de humilitat», «podets *triar* de tota esta ciutat lo millor home qui aja a pendre muller», «lo bisbe que pugués *triar* quai se volgués», «molts óssos e molts lops ha en vostra terra: d'aquells podets *triar*, a vostre plaser, tal órs e tal lop qui ---», Llull (*Blanq.* I, 155.17, 120.14, II, 236.3; *Merav.* II, 140). També és cert, però, que àdhuc en aqueixos casos, hi ha allora, en el fons, la idea de 'separar, destriar'.

«*Trià* les mellors tres galees de remes que hi fossen», *Crònica* de Muntaner (ed. Casac. II, 44.7, § 81); «*tria* de dues coses la una», *Eiximplis* (recull Ag. II, 191). «Planta *trià* / stranya, pus sana / --- mallol novell / volent plantar»; «lo carnicer / qu'és negligent, / qui va sovent / al bestiar / per bous *triar*: / *triant*, *triant* / --- / pert-ne la por, / a la fi 'n mor: / toro --- / lo-s met davall», JRoig (*Spill*, 13430, 6564); «--- qui-ls *tria* y espluga / ---», *Brama dels Llauradors*, v. 248; *Lleg. Rim. Sev.*, v. 811. O bé en escrits privats: «esperats --- a les me<s>ses e, ladoncs --- ne porets *triar* ço que ns en valla més» des d'Elx, a. 1300 (*BABL* III, 201); «qu' él li dava lesta --- ag<u>és un mercader --- qui li-n *triàs* 24 dels milòs, --- aver *triat* ---» Alguer a.1442 (*BABL* XIX, 187).

Triat 'selecte, excellent', comença per l'ús verbal: «Maria --- / entre cent-mil, / la pus humil, / per Déu *triada*, / al seu criada / molt alt misteri / ---», JRoig (*Spill*, 11317); «hagueren sabudària, per aquella barca, que'l rey de Fransa havia *triades* ---», Desclot (§ 157, *NCl.* v, 65.18). Després ja mer adjectiu: «servents bons e *trials*», id. (v, 32.30); «aquests tres barons amenaven ab si 300 cavallers de França, tots *trials*, qui eren dels mellors de França», Muntaner (fets de 1296, Casac. v, 77.18, § 189); «--- / y fo *triat* d'anques en molt gran rabera / ---», parlant d'un ase pare (*Brama dels Llauradors*, v. 206: no és clar, però potser *anques* és eufemisme per la verga del guarà, i vol dir 'ben proveït de ---', 'selecte en això' dins un gran ramat). Avui com a adjectiu sinònim de 'selecte, excellent': a la fi de la casa editorial i impremta *L'Avenc*: «vaig tractar amb la Casa de Caritat per traspasar a la seva impremta tota la nostra ---: els caràcters tan *trials*, amb els quals havíem imprès tants llibres notables, varen anar a la caldera», *MassóT (50 Anys Vida Lit.*, 53.7f.).

Modernament *triar* ha restat amb el sentit d'«escollir», com una de les paraules més importants de la llengua; d'ús universal a tot el domini lingüístic en aquest sentit: fins baix a les comarques d'Alacant: «li *tria* 'l llicsó ben tendre» a la cadenera, un ocellaire, a Alfàs (1963); «—És que tots exos noms vénen a sé el matex: Fansisco, Paco, Quito, Pacorro, Frasquito... tot és igual! —Ha-y aon *trià*...», *Canyissaes*, 39; «qui *tria*, s'engana» dita proverbial mall. i men. (*AlcM*); «l'ha de *triar* ella sola», Costa (*L'Agre de la terra, IdOr*, 133.4f.). I cap al Nord-oest, fins al cim del Pallars (Tavascan, Tor de Vall Ferrera, 1932-34); i de